

PRZEMIANA WODY W WINO

Gody w Kanie jako znak

Opowiadanie o weselu w Kanie Galilejskiej ma bogaty sens teologiczny¹. Gody weselne w Kanie są przede wszystkim znakiem (*semeion*), za pośrednictwem którego autor ukazuje prawdę objawioną o Jezusie z Nazaretu. Bardzo znaczące jest ostatnie zdanie tego fragmentu: „Taki to początek znaków uczynił Jezus w Kanie Galilejskiej. Objawił swoją chwałę i uwierzyli w Niego Jego uczniowie” (J 2, 11). W świetle tego zdania można odczytywać gody w Kanie jako objawienie się Boga za pośrednictwem Jezusa, jako objawienie Nowego Przymierza, które Jezus zawiera z ludźmi. Przemieniając wodę w wino, „objawił swoją chwałę i uwierzyli w Niego Jego uczniowie”². W zdaniu tym są zawarte ważne pojęcia teologii biblijnej: znak, chwała Jezusa, wiara³. Termin „znak” występuje 17 razy w *Ewangeliu św. Jana*. Wywodzi się ze Starego Testamentu, gdzie ma znaczenie rzeczywistości lub prawdy niejasnej albo trudnej do pojęcia, a nie cudu jako takiego. Charakteryzuje on fenomen, fakt lub wydarzenie, za pośrednictwem

¹ Literatura dotycząca Janowej perykopy o godach w Kanie jest bogata. Por. W. Lütgehetmann, *Die Hochzeit von Kana (Joh 2,1-11). Zu Ursprung und Deutung einer Wundererzählung im Rahmen johanneischer Redaktionsgeschichte*, Regensburg 1990, s. 349-377 (wraz z bibliografią); D. C. Charlier, *Les noces de Cana (Jean 2,1-11)*, Bible et Vie Chrétienne 4 (1953), 81-86; R. Schnackenburg, *Das erste Wunder Jesu*, Freiburg in Br. 1951; A. Feuillet, *L'heure de Jésus à Cana*, Eph. Theol. Lov. 36 (1960); A. Feuillet, *Etudes Johanniques*, Paris 1962, s. 11-33; U. Busse – A. May, *Das Weinwunder von Kana (Joh 2,1-11)*, Bamberg 1980, s. 35-61; A. M. Serra, *Marie à Cana. Marie près de la Croix*, Paris 1983.

² W Piśmie świętym gody weselne są również znakiem miłości Boga do ludu wybranego i do każdego człowieka. W Starym Testamencie zawarcie Przymierza między Bogiem a Jego ludem Izraelem na Synaju jest ukazywane symbolicznie jako narzeczeństwo lub małżeństwo. Por. W. J. Bittner, *Jesu Zeichen im Johannesevangelium: Die Messias-Erkennntnis im Johannesevangelium vor ihrem jüdischen Hintergrund*, Tübingen 1987.

³ Odnośnie do tego por. odpowiednie hasła w takich słownikach teologicznych: *Exegetisches Wörterbuch zum Neuen Testament* (red. H. Balz – G. Schneider), 3 tomy, Stuttgart 1980–1983; *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament* (red. G. Kittel – G. Friedrich), 10 tomów, Stuttgart 1933–1979.

którego Bóg objawia swoją obecność, swoją interwencję w historii ludzkiej. Znak ma przypominać Żydom to, czego Bóg dokonał, a mianowicie Jego Przymierze z ludźmi (zob. Rdz 9, 12-13; 17, 9-11). W Starym Testamencie znajdujemy także znaki, które mają sens wydarzenia cudownego, jak na przykład cuda dokonywane w Egipcie, za pomocą których Bóg chciał objawić swoją zbawczą obecność pośród Izraelitów.

Gody w Kanie są znakiem chrystologicznym

Gody weselne w Kanie są na pierwszym miejscu znakiem chrystologicznym. Znak ten objawia Tajemnicę Jezusa Chrystusa. Jezus znajduje się w centrum wesela w Kanie. Wszystko obraca się wokół Niego i wszystko tam do Niego się odnosi. On jest prawdziwym Bożym Oblubieńcem. Objawia uczniom swą chwałę, prowadząc ich do uwierzenia, że On jest Mesjaszem, Synem Bożym, „pełnym łaski i prawdy” (por. J 1, 14), posłanym przez Boga w celu zawarcia Nowego Przymierza z ludźmi. Ukazuje swą chwałę, która od wieczności przynależy do Niego jako do Jednorodzonego Syna Bożego. Od początku do końca swej Ewangelii Jan opisuje chwałę Jezusa, którą „oglądaliśmy” (J 1, 14).

To nie jest pierwszy znak w sensie czasowym, lecz pierwszy co do znaczenia. W znaku z Kany są obecne wszystkie inne znaki, o których opowiada czwarta Ewangelia. Wszystkie opowiedziane w niej znaki służą objawieniu chwały Jezusa; dlatego uczniowie wierzą, że Jezus jest Mesjaszem, Synem Bożym, Zbawicielem, otrzymując przez tę wiarę życie w Jego imię (por. J 20, 31).

O tajemnicy Jezusa mówi ze szczególnym naciskiem przemiana wody w wino oraz relacja między winem *dobrym* a winem *gorszym*⁴. Starosta weselny nie wiedział, skąd pochodziło dobre wino (por. J 2, 9). Owo „skąd” można rozumieć lepiej w kontekście zagadnienia pochodzenia Jezusa, które w czwartej Ewangelii pojawia się dość często (zob. J 8, 14; 9, 29; 16, 30; 17, 7a). Wino symbolizuje przyście królestwa Bożego w osobie Jezusa z Nazaretu, Nowe Przymierze, które Jezus zawrze niebawem ze swymi uczniami, a za ich pośrednictwem ze wszystkimi ludźmi.

⁴ Por. M. Hengel, *The Interpretation of the Wine Miracle at Cana: John 2,1-11*, w: *The Glory of Christ in the New Testament: In Memory of G. B. Caird* (red. L. Hurst), Oxford 1987, s. 83-112.

Znak z Kany Galilejskiej jest znakiem Nowego Przymierza, nowej ekonomii zbawczej

Taki wniosek możemy wyciągnąć ze słów, które starosta weselny wypowiada do pana młodego: „Każdy człowiek stawia najpierw dobre wino, a gdy się napiją, wówczas gorsze. Ty zachowałeś dobre wino aż do tej pory” (J 2, 10). Tutaj podkreśla się różnicę między dobrym winem, które pan młody zachował „aż do tej pory”, a winem gorszym, dawanym do picia od początku. Można wydedukować to samo również w oparciu o nieznanne pochodzenie dobrego wina. Starosta weselny „nie wiedział bowiem, skąd ono pochodzi, ale słudzy, którzy czerpali wodę, wiedzieli” (J 2, 9). Dobre wino pochodzi z wody, której Żydzi używali, zgodnie ze swymi przepisami dotyczącymi rytualnych oczyszczeń, do obmyć poprzedzających ucztę. Nie jest to zatem jakakolwiek woda, ale woda rytualna, przeznaczona do oczyszczeń, czyli do obmycia rąk przez zaproszonych (por. Mk 7, 2-5; 15, 2; Łk 11, 38-39). W tym znaczeniu woda symbolizuje religię żydowską. Święty Jan pragnie podkreślić, że teraz ustała stara ekonomia zbawcza i zaczyna się nowa. W Starym Przymierzu, za pośrednictwem Mojżesza, zostało dane Prawo (*Tora*), natomiast za pośrednictwem Jezusa Chrystusa otrzymaliśmy łaskę i prawdę (*hesed we'emet*). Jan Chrzciciel chrzczył wodą, Jezus zaś chrzci Duchem Świętym. Jan ogłasza, że to właśnie Jezus może oczyścić człowieka z duchowej nieczystości. Jezus jest Życiem i Twórcą życia. Jest Łaską Nowego Przymierza. „I oglądaliśmy Jego chwałę, chwałę, jaką Jednorodzony otrzymuje od Ojca, pełen łaski i prawdy” (J 1, 14).

W trzecim rozdziale swojej Ewangelii Jan ponownie uwydatnia świadectwo Jana Chrzciciela o Jezusie, opowiadając o kłótni, która powstała między uczniami Jana a jakimś Żydem na tle oczyszczeń. Jan Chrzciciel stwierdza: „Człowiek nie może otrzymać niczego, co by mu nie było dane z nieba. Wy sami jesteście mi świadkami, że powiedziałem: Ja nie jestem Mesjaszem, ale zostałem przed Nim posłany. (...) Potrzeba, by On wzrastał, a ja się umniejszał. Kto przychodzi z wysoka, panuje nad wszystkimi. (...) Ten bowiem, kogo Bóg posłał, mówi słowa Boże. (...) Kto wierzy w Syna, ma życie wieczne” (J 3, 27-36).

W tym samym kontekście Jan mówi o Jezusie jako o „nowej świątyni”⁵, różniącej się od historycznej świątyni jerozolimskiej (por.

⁵ Por. F. Genuyt, *Les nocés de Cana et la purification du temple: Analyse du chapitre 2 de l'évangile de Jean*, *Semiotique et Bible* 31 (1983), 14-33.

J 2, 19-22). W tekstach tych Ewangelista ogłasza Jezusa Chrystusa jako Tego, kto w swej śmierci zawiera z ludźmi Nowe Przymierze, różniące się istotowo od Starego i je przewyższające („Jeszcze nie nadeszła moja godzina”). Cudotwórcza działalność Jezusa w czasie wesela w Kanie Galilejskiej jest znakiem odnoszącym się do tej tajemnicy, do nowej ekonomii zbawczej.

Do obchodów Nowego Przymierza odnoszą się również słowa: „Trzeciego dnia...” (J 2, 1)⁶ Pojawiają się one w kontekście zawierania Starego Przymierza na Synaju: „Pan powiedział do Mojżesza: «Idź do ludu i każ im się przygotować na święto dziś i jutro. Niechaj wypiorą swoje szaty i niech będą gotowi na trzeci dzień, bo dnia trzeciego zstąpi Pan na oczach całego ludu na górę Synaj»” (Wj 19, 10-11). Rabini wyjaśniali ten fragment biblijny, stwierdzając, że „trzeciego dnia” Bóg dał Mojżeszowi Prawo (*Torę*). W liturgii żydowskiej teksty dają do zrozumienia, że Izraelici przez trzy dni mają się przygotowywać do Święta Namiotów (Kpł 23, 33-36: *Hag Sukkot*) przez modlitwy, ofiary i wstrzemięźliwość⁷ Lud zgromadzony na święte zebranie odnawia uroczyście Przymierze z Bogiem Izraela. Ślady tego święta odnowienia Przymierza można znaleźć w tekstach qumrańskich⁸ Jest rzeczą możliwą, że Jan znalazł tę tradycję.

Znak w Kanie Galilejskiej jest znakiem dóbr mesjańskich, do których należy także Nowe Przymierze

Tezę tę można sformułować zarówno na podstawie wzmianki o dobrym winie, jak też w kontekście samych godów, w czasie których znak ten został dokonany. W judaizmie wyborne wino jest jednym z symboli dóbr eschatologicznych. W różnych tekstach starotestamentalnych wino przyjmuje podobne znaczenie. W tekście błogosławieństwa Jakuba udzielonego Judzie czytamy: „Nie zostanie odjęte berło od Judy ani laska pasterska spośród kolan jego, aż przyjdzie ten, do którego ono należy, i zdobędzie posłuch u narodów! Przywiąże on swego osiołka w winnicy i źrebię ośle u winnych latorośli. W winie

⁶ Por. V. Parkin, *On the Third Day there was a Marriage in Cana of Galilee (John 2,1)*, *Irish Biblical Studies* 3 (1981), 134-144; P. Trudinger, *On the Third Day there was a Wedding at Cana: Reflections on St. John 2,1-12*, *Downside Review* 104 (1986), 41-43.

⁷ Por. M. Mc Namara, *The New Testament and the Palestinian Targum to the Pentateuch*, Rome 1966, s. 258-259; R. Le Deaut, *Introduction à la littérature targumique*, Rome 1966, s. 90-101.

⁸ Por. IQS 1, 18-11, 26.

prac będzie swą odzież, i w krwi winogron – swą szatę” (Rdz 49, 10-11). Winorośl pełna owoców oraz wyborne wino są znakami dóbr eschatologicznych. Tak ów fragment biblijny wyjaśniali rabini żydowscy.

W hymnie Mojżesza jest wspomniana „krew winogron” (Pwt 32, 14). Również ten tekst biblijny rabini interpretowali jako zapowiedź dóbr mesjańskich. Zgodnie z ich komentarzami, w czasie przyścia Mesjasza kiście winogron będą tak wielkie, że będzie można je zabrać z winnicy tylko na wozach. Także inni prorocy (por. Am 9, 13; Jl 4, 18; Iz 25, 6; Pnp 5, 1) obwieszczają czasy eschatologiczne za pomocą symbolu dobrego i obficie płynącego wina.

Oprócz odniesienia do Nowego Przymierza, woda przemieniona w wino w czasie wesela w Kanie oznacza zbawiające i zbawcze Słowo Chrystusa, Jego Ewangelię. Taki wniosek można wyciągnąć z paralelizmu zachodzącego między weselem w Kanie a górą Synaj. Podobnie jak za pośrednictwem Mojżesza „trzeciego dnia” zostało dane Prawo (*Tora*), tak też w Kanie, za pośrednictwem Jezusa, „trzeciego dnia” nowy lud Boży otrzymał łaskę i prawdę. Podobnie jak na Synaju Bóg objawił swą chwałę, dając ludowi Prawo, tak też Jezus objawił w Kanie swą chwałę, dając ludziom dobre wino, radosną nowinę: „I uwierzyli w Niego Jego uczniowie”

Również zdanie: „Ty zachowałeś dobre wino aż do tej pory” (*tetêrêkas*; J 2, 10), ma znaczenie teologiczne. Czasownik „zachować” w *Ewangeli* św. Jana wiąże się z „zachowywaniem słowa Jezusa”, przy czym słowo Jezusa jest tożsame ze słowem Ojca⁹ Jezus świadomie przemienia wodę w dobre wino, albowiem dobre wino przywołuje na myśl Nowe Przymierze, nowe czasy zbawcze, dobra mesjańskie i eschatologiczne.

Podobnie też fakt, iż przemiana wody w wino dokonuje się w czasie godów weselnych, ma znaczenie teologiczne. W tradycji biblijnej czasy mesjańskie i zawarcie Nowego Przymierza na ucztach mesjańskich są porównane właśnie do godów weselnych (por. Iz 54, 4-8; Oz 1-3 i in.). W Nowym Testamencie Jezus jawi się jako Oblubieniec, który poślubia nowy lud Boży jako swą małżonkę (por. Rz 7, 1-4; 2 Kor 11, 2; 6, 15-17; Ef 5, 21-32 i in.). Takie motywy jak gody, oblubieniec lub oblubienica, w Piśmie świętym nawiązują do relacji między Bogiem a Jego ludem. Zawarcie Starego Przymierza na górze Synaj jest ukazywane jako małżeństwo Boga z Jego ludem, zaś prawo – jako

⁹ Por. J 8, 51. 52. 55; 14, 23; 15, 20; 17, 6. Zob. też 1 J 2, 3. 5; 3, 22. 24; 5, 3; Ap 1, 3; 3, 8. 10; 12, 7; 14, 12. 24.

kontrakt małżeński; Mojżesz jawi się jako towarzysz oblubieńca, Pan zaś jako Ten, kto wychodzi naprzeciw swemu ludowi w taki sam sposób, w jaki pan młody wychodzi na spotkanie swej małżonki. W rzeczywistości zatem w centrum godów w Kanie nie znajduje się pan młody, lecz Ten, którego on symbolizuje, czyli Jezus Chrystus. To On jest prawdziwym Panem młodym¹⁰

Dobre wino, otrzymane z przemiany wody, ma również znaczenie eschatologiczne

Dobre wino, otrzymane z przemiany wody, ma również znaczenie eschatologiczne: „Czas się wypełnił” (Mk 1, 14). Znaczące są tu słowa Jezusa, skierowane do sług: „«Napełnijcie stągwie wodą». I napełnili je aż po brzegi” (J 2, 7). Wyrażenie „aż po brzegi” nie wskazuje tylko na pełnię, ale też na całkowite wypełnienie się. Po przyjściu Jezusa nie pojawi się już żaden prorok: Jego słowo doprowadza objawienie do pełni: „Z Jego pełności wszyscy otrzymaliśmy łaskę po łasce” (J 1, 16). Dobre wino, pochodzące z żydowskiego wina, stanowi aluzję do słowa Jezusa, które przewyższa i wypełnia Prawo Mojżeszowe. Jezus obwieszcza nowe czasy, przykazanie Nowego Przymierza, przykazanie miłości (J 13, 34). Relacja zachodząca między Prawem Mojżeszowym a Ewangelią Chrystusa jest interpretowana za pomocą dwóch win: wina podanego biesiadnikom przez pana młodego, bliskiego wyczerpaniu (J 2, 3), oraz wina ofiarowanego przez Jezusa i ocenionego przez starostę weselnego jako „dobre” (*kalos*), w świetle którego wino poprzednie można uznać za „gorsze”

Nowe wino z Kany, „zachowane aż do tej pory”¹¹ (J 2, 10), oznacza, że teraz zaczyna się nowa epoka, epoka mesjańska. Wraz z przyjściem Chrystusa zaczynają się czasy mesjańskie, czasy ostateczne. Na te czasy eschatologiczne wskazują również wyrażenia: „trzeciego dnia” (J 2, 1) oraz: „Jeszcze nie nadeszła moja godzina” (2, 4). Objawienie definitywne i całkowite nastąpi wówczas, gdy Jezus odejdzie „z tego świata” (J 13, 1): „W owym dniu poznacie, że Ja jestem w Ojcu moim, a wy we Mnie i Ja w was” (14, 20). Jest to dzień Nowego Przymierza, zawartego między Bogiem a ludźmi, wraz z którym Stare Przymierze zostanie wypełnione i zrealizowane.

¹⁰ Por. św. Augustyn, *In Joannis evangelium tractatus CXXIV*, CCSL 36, Turnholt 1954.

¹¹ G. Ferraro, *Eos arti*, Rivista Biblica Italiana 20 (1972), 529-545.

Zakończenie

W tej tak bardzo ważnej chwili publicznej działalności Jezusa pojawia się także Jego Matka. To właśnie Ona zauważa, że zabrakło wina. Mówi do Niego: „Nie mają już wina” (J 2, 3). Słowa Maryi są wyrazem Jej współczucia, zrozumienia, jakie gospodyni domu okazuje osobom, które zaprosiły gości na wesele, a teraz wyczerpały swoje zasoby wina¹². Max Thurian wyjaśniał tę scenę w następujący sposób: „W akcie swej wiary i swojej modlitwy Maryja jawi się jako Ta, która reprezentuje ludzi w ich trudnościach oraz Żydów, którzy czekają na Mesjasza: jest to obraz ludzkości i Izraela, oczekujących wyzwolenia; ludzkość oczekuje *tajemniczego* odkupienia, a Żydzi – odkupienia *mesjańskiego*, odkupienia o charakterze wyjątkowym”¹³.

tłum. ks. Franciszek Mickiewicz SAC

¹² Por. KK 58; G. Bessutti, *Nuove Note di cronaca sullo schema mariano al Concilio Vaticano II*, Marianum 28 (1966), 147; A. Serra, *Maria à Cana*, dz. cyt., s. 69-70.

¹³ M. Thurian, *Marie, Mère du Seigneur*, Paris 1968, s. 219.